บทที่ ๒

ประวัติการแสดงซัมเป็ง

ในการวิจัยเรื่อง ซัมเป็ง: แม่แบบในการสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

๒.๑ สภาพแวดล้อมทั่วไปของภาคใต้ตอนล่าง

๒.๒ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมภาคใต้ตอนล่าง

๒.๓ ศิลปะการแสดงของภาคใต้ตอนล่าง

๒.๔ ประวัติของการแสดงซัมเป็ง

๒.๕ พัฒนาการของขนบนิยมการแสดงซัมเป็ง

๒.๖ การอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปะการแสดงท้องถิ่น

๒.๑ สภาพแวดล้อมทั่วไปของภาคใต้ตอนล่าง

สภาพแวดล้อมทั่วไปของภาคใต้ตอนล่างในเขตจังหวัดปัตตานีและยะลา เป็นบริเวณที่มีที่ราบกว้างใหญ่และมีลำน้ำสายใหญ่ๆ หลายสายหล่อเลี้ยง เช่น แม่น้ำปัตตานีไหลลงสู่ที่ราบลุ่มและลงทะเลในที่สุดทำให้บริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงเหมาะแก่การเพาะปลูก ในขณะที่ชายฝั่งทะเลมีทั้งแนวตรงที่เป็นสันทรายและที่เว้าที่เป็นอ่าวเหมาะกับการจอดพักเรือสินค้า โดยเฉพาะปากแม่น้ำปัตตานีที่มีลักษณะเป็นกำบังลมได้ดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดบริเวณสถานีพักสินค้าซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดของเมืองภายในและเส้นทางข้ามคาบสมุทรขึ้น เป็นเส้นทางข้ามสันปันน้ำจากเขตมาเลเซียมาลงลำน้ำปัตตานีเพื่อไปยังชุมชนบ้านเมืองทางที่มีอ่าวจอดเรือได้ดีทางลำน้ำเทพาและลำน้ำสายบุรี[๑] เว้งอ่าวปัตตานีเป็นมรดกธรรมชาติที่มีความสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีความสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม นิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ฯลฯ ในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีนั้น อ่าวปัตตานีถือว่าเป็น “อ่าวประวัติศาสตร์” เนื่องจากปรากฏหลักฐานว่านักเดินเรือได้ใช้เป็นที่แวะพักหลบมรสุม ซ่อมแซมเรือ และเป็นที่ค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของพ่อค้าชาติต่างๆ มาตั้งแต่สมัยโบราณราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒–๑๓ จนกระทั่งราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๓ เมื่อพ่อค้าชาวตะวันตก เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ สเปน ได้เข้ามาค้าขาย ตั้งสถานีการค้า ทำให้อ่าวปัตตานีมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

---

[๑] จิระนันท์ พิตรปรีชา และคณะ.**ชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติ**. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๔๘).

อย่างกว้างขวาง พ่อค้าชาวตะวันออกชาติอื่นๆ เช่น อาหรับ เปอร์เซีย จีน ญี่ปุ่น ชวา ฯลฯ ต่างกล่าวอ้างถึงอ่าวปัตตานี ว่ามีท่าเรือที่ได้รับความนิยมจากนักเดินเรือจำนวนมากเป็นเวลานาน จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทยมีแม่น้ำที่สำคัญ ๒ สาย คือ แม่น้ำตานีและแม่น้ำสายบุรี มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขาและมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวประมาณ ๑๗๐ กิโลเมตร จึงเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นเมืองท่าที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตกาลมีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสงขลา ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลา

เนื่องด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของปัตตานีมีความเหมาะสมมาแต่อดีต โดยเฉพาะทำเลที่ตั้งที่ติดทะเล มีอ่าวที่สามารถบังคลื่นลมและเป็นที่พักจอดเรือเพื่อค้าขายหรือซ่อมแซม มีเส้นทางบกและทางแม่น้ำที่สามารถเชื่อมต่อกับฝั่งตะวันตกด้านมหาสมุทรอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงสามารถติดต่อค้าขายทางทะเลกับเมืองท่าอื่นๆ บนคาบสมุทรมลายูและภูมิภาคใกล้เคียงได้โดยสะดวก ประกอบกับปัตตานีมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น สินแร่ เครื่องเทศ ของป่าและพืชพันธุ์ธัญญาหารอื่นๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของสินค้าจากนานาประเทศ ทำให้ปัตตานีมีชื่อเสียงด้านการค้า มีความเจริญรุ่งเรืองและรับเอาอารยธรรมจากชนชาติต่างๆ มาผสมผสานจนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้[๒]

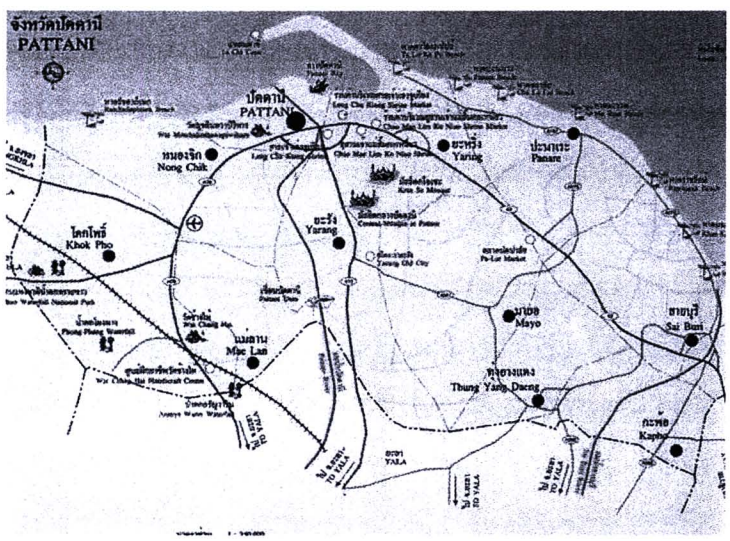

ภาพที่ ๑ แผนที่ตั้งจังหวัดปัตตานี

ที่มา : http://iseehistory.socita.com

---

[๒] จิระนันท์ พิตรปรีชา และคณะ.**ชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติ**. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๔๘).

ในส่วนของจังหวัดยะลาภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นภูเขา เนินเขา และหุบเขา ตั้งแต่ตอนกลางจนถึงใต้สุดของจังหวัด มีที่ราบบางส่วนทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ บริเวณที่ราบแม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรีไหลผ่าน อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางถึงสูงมาก โดยเฉลี่ยระหว่าง 100- 200 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าดงดิบ และสวนยางพารา มีเทือกเขาที่สำคัญอยู่ 2 เทือกเขา คือ เทือกเขาสันกาลาคีรี เริ่มจากอำเภอเบตง เป็นแนวยาวกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศมาเลเซียและเทือกเขาปิโล ซึ่งเป็นเทือกเขาอยู่ภายในจังหวัดยะลา ในเขตตำบลบุดีบันนังสาเรง ของอำเภอเมืองยะลา กิ่งอำเภอกรงปินัง และอำเภอรามัน

จังหวัดยะลา มีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปัตตานี ต้นน้ำเกิดจากภูเขาในท้องที่อำเภอเบตง ไหลผ่านอำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานีและไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ความยาวประมาณ ๒๑๐ กิโลเมตร บริเวณที่แม่น้ำปัตตานีไหลผ่านเขตอำเภอเบตง อำเภอธารโตและอำเภอบันนังสตาเป็นพื้นที่ระหว่างภูเขา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจึงได้ก่อสร้างเขื่อนบางลางขึ้น ที่ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา เป็นเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำอีกแห่งหนึ่ง ของภาคใต้ ติดตั้งเครื่อง กำเนินไฟฟ้า ๓ เครื่อง มีกำลังผลิตรวม ๗๒,๐๐๐ กิโลวัตต์ แม่น้ำอีกสายหนึ่งที่ไหลผ่านจังหวัดยะลา คือ แม่น้ำสายบุรี ต้นกำเนิดจากภูเขา สันกาลาคีรี ซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศมาเลเซีย ไหลผ่านอำเภอแว้ง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ผ่านอำเภอรามัน จังหวัดยะลา แล้วไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ความยาวประมาณ ๑๕๐ กิโลเมตร ภูเขาที่สำคัญ ของจังหวัดยะลา คือ ภูเขาสันกาลาคีรี ซึ่งเริ่มต้นจากเขตอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผ่านอำเภอยะหา อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง เป็นสันเขาที่แบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และเป็นต้นน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำสายบุรี อีกภูเขาหนึ่ง คือ ภูเขาปิโล อยู่ระหว่างตำบลบุดี ตำบลบันนังสาเรง และตำบลกรงปินัง อำเภอเมืองยะลา เป็นเทือกเขา ยาวเหยียดติดต่อกับเขตอำเภอรามันและอำเภอบันนังสตา นอกจากนั้นยังมีภูเขาปรินยอ ซึ่งอยู่ระหว่างเขตอำเภอ รามันและอำเภอบันนังสตา จากสภาพภูมิประเทศที่อุดมไปด้วยภูเขาทำให้จังหวัดยะลามีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี ทำให้อากาศชุ่มชื้น อากาศอบอุ่นในตอน กลางวันและเย็นสบายในเวลากลางคืน"

" จังหวัดยะลา, **สภาพทั่วไป** [ออนไลน์], ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓. แหล่งที่มา www.yala.go.th

ภาพที่ ๒ แผนที่จังหวัดยะลา

ที่มา: http://www.sabuy.com

จังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลยกตัว ดังนั้น บริเวณด้านตะวันออกของจังหวัดที่ติดทะเลจะมีลักษณะเป็นหาดทราย และสันทราย ขนานไปกับชายฝั่งทะเลถัดเข้าไปทางตอนในหลังสันทรายใหม่เป็นที่ลุ่มต่ำอยู่ระหว่างสันทรายเก่าตอนในซึ่งเป็นที่ลุ่มมีน้ำขังอยู่เกือบตลอดปี ซึ่งปัจจุบันได้แก่บริเวณที่เป็นพรุซึ่งเป็นแนวตามแนวเหนือใต้ขนานกับฝั่งทะเลถัดจากบริเวณนี้ไปทางตะวันตกเป็นที่ราบต่ำ และไหล่น้ำระดับต่ำ ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของลำน้ำที่มีต้นน้ำจากทางตะวันตกและทางใต้ของจังหวัดบริเวณริมน้ำแม่น้ำสายใหญ่ๆเป็นบริเวณสันดินริมน้ำแคบๆขนานไปกับน้ำ ถัดจากที่ราบต่ำและไหล่ลำน้ำระดับต่ำเป็นบริเวณไหล่น้ำระดับกลางและระดับสูงเป็นบริเวณที่เคยมีอิทธิพลของลำน้ำมาก่อนซึ่งเป็นแนวแคบๆ ถัดจากบริเวณนี้ขึ้นไปหาเขาซึ่งอยู่ทางตะวันตกของจังหวัด เป็นบริเวณพื้นที่ผิวที่เหลือค้างจากการกัดกร่อนและที่ลาดเชิงเขา ดินบริเวณนี้มักเป็นดินตื้นมีเศษหินและลูกรังปน ทางตะวันตกของจังหวัดเป็นภูเขาสูง ดินตื้นมีเศษหินและลูกรังปนมาก[๕]

---

[๕] ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, **สภาพภูมิประเทศ** [ออนไลน์], ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓. แหล่งที่มา www.ldd.go.th/web_study_center/pikulthong/2n/nara04.asp

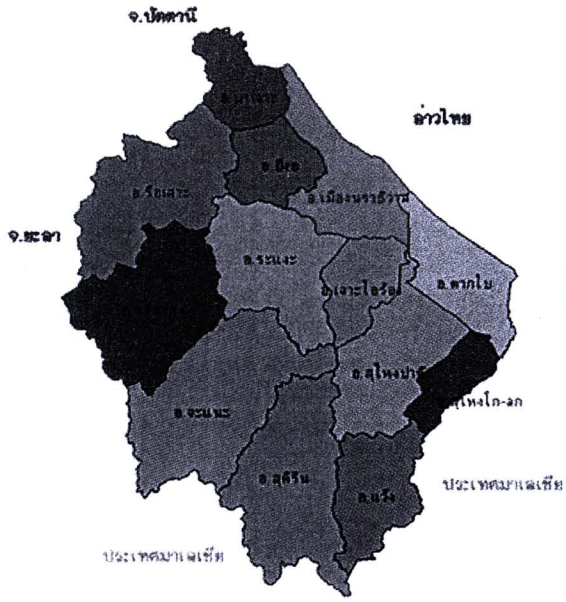

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

ภาพที่ ๓ แผนที่จังหวัดนราธิวาส

ที่มา: http://www.naradrugstoresclub.com

๒.๒ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมภาคใต้ตอนล่าง

ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดขึ้นมาจากหลายๆ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสำคัญในการหล่อหลอมผสมผสานจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นับว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่า แสดงถึงความเป็นชาติไทย ที่บรรพบุรุษสั่งสมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสนั้น มีความแตกต่างกันหลายด้าน เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง และสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ในสามจังหวัดนี้คือการนับถือศาสนาที่หลากหลาย[๕] จึงทำให้มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนภาษาพูดแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ นอกจากนี้แล้วสามจังหวัดดังกล่าวยังมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย จึงทำให้รับเอาขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศมาเลเซียซึ่งมีสภาพภูมิประเทศ และการประกอบอาชีพเหมือนกัน นับถือศาสนาเดียวกัน มาผสมผสานกับขนบธรรมเนียมท้องถิ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ในขนบธรรมเนียมท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่น่าสนใจ

---

[๕] ประสิทธิ์ รัตนมณี และคณะ. **วัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส)**. (ผลงานวิจัยสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เสนอต่อ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐).

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 21 มิ.ย. 2555
เลขทะเบียน 246990
เลขเรียกหนังสือ

๒.๓ ศิลปะการแสดงของภาคใต้ตอนล่าง

ศิลปะการแสดงของภาคใต้ตอนล่างนั้น มีความแตกต่างและหลากหลายอันสืบเนื่องจากการนับถือศาสนาและวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดำรงอยู่ของผู้คนนั้นต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งออกเป็นศิลปะการแสดงของชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ชุมชนไทยพุทธสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ส่วนชุมชนมุสลิมจะต้องดำเนินไปตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากมีกรอบข้อจำกัดบางประการในทางศาสนาว่าผู้หญิงและผู้ชายนั้นไม่ควรเข้าสังคมร่วมกันอย่างประเจิดประเจ้อ จึงส่งผลต่อการแสดงออกที่ยังไม่ได้รับความนิยมสูงมากเหมือนกับการแสดงของชาวไทยพุทธ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้เห็นความสำคัญที่พยายามฟื้นฟูและรักษาการแสดงดังกล่าวไว้และมีการสืบทอดส่งต่อชนรุ่นหลังโดยเฉพาะการแสดงหลายประเภทที่ยังคงอยู่ ดังต่อไปนี้

๑.รองเง็ง

รองเง็ง เป็นศิลปะการแสดงภาคใต้ตอนล่างซึ่งได้รับความนิยมชมชอบของผู้ดูและมีประวัติอันยาวนานและมีการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน สามารถเป็นแบบอย่างของการรักษาไว้ให้ยาวนานต่อเนื่อง สืบเนื่องจากรองเง็ง เป็นศิลปะเต้นรำพื้นเมืองของไทยมุสลิมมีความสวยงามทั้งลีลาการเคลื่อนไหวของเท้า มือ ลำตัว และการแต่งกายคู่ชายหญิง กล่าวกันว่า การเต้นรองเง็งสมัยโบราณเป็นที่นิยมในบ้านขุนนางหรือเจ้าเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ที่บ้านรายายะหริ่งหรือพระยาพิพิธเสนามาตย์เจ้าเมืองยะหริ่ง สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. ๒๔๓๙-๒๔๔๙) มีหญิงสาวซึ่งเป็นข้าทาสบริวารฝึกรองเง็ง เพื่อไว้ต้อนรับแขกเหรื่อในงานรื่นเริงหรืองานพิธีต่างๆ เป็นประจำ

เนื่องจากวัฒนธรรมมุสลิมไม่นิยมให้สตรีเข้าสังคมกับบุรุษเพศโดยประเจิดประเจ้อ ฉะนั้นนอกจากผู้หญิงบริวารเจ้าเมืองแล้ว ผู้หญิงอื่นๆ ที่เป็นผู้ดีจึงไม่มีโอกาสฝึกรองเง็งเพียงแต่นั่งดูเขาเต้นกัน รองเง็งระยะแรกๆ จึงนิยมกันเพียงวงแคบๆ ต่อมาได้แพร่หลายสู่ชาวบ้านโดยอาศัยการแสดงมะโย่งในช่วงระหว่างพักการแสดงและสลับฉาก เมื่อดนตรีขึ้นเพลงรองเง็งฝ่ายหญิงที่แสดงมะโย่งจะลุกขึ้นเต้นจับคู่กันเอง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้นจึงเชิญชายผู้ชมเข้าร่วมวงด้วย ในที่สุดรองเง็งเป็นการเต้นรำที่ถูกอกถูกใจชาวบ้านมาก ถึงกับมีการตั้งคณะรองเง็งขึ้นมาในลักษณะของรำวง เปิดโอกาสให้ผู้ชมขึ้นไปเต้นคู่กับหญิงรองเง็งแล้วเก็บค่าเต้น แต่เนื่องจากมุ่งกันแต่ความสนุกสนานและเงินรายได้เป็นสำคัญ ไม่รักษาแบบฉบับที่สวยงามซ้ำยังเอาจังหวะเต้นรำอื่นๆ เข้าไปปะปนด้วย ทำให้คนที่เคยเต้นรองเง็งมาแต่เดิมเห็นว่ารองเง็งได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ควร จึงพากันเสื่อมความนิยมไปชั่วระยะหนึ่ง

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีการรื้อฟื้นรองเง็งขึ้นมาอีกครั้ง โดยท่านขุนจารึกวิเศษศึกษากร ได้นำเพลงรองเง็งดั้งเดิม ๒ เพลง คือ ลากูดูวอ และเมาะอินังชวา มาปรับปรุงท่าเต้นขึ้นจากรองเง็งเดิม ปรากฏว่ารองเง็งเป็นที่แปลกใหม่ และได้รับความสนใจจากคนทั่วไปอย่างยิ่ง

การเต้นรองเง็งของไทยมุสลิมเป็นการเต้นที่สุภาพ คือ ไม่มีการถูกเนื้อต้องตัวกัน การเต้นแต่ละเพลงไม่เหมือนกัน ฉะนั้นผู้เต้นรองเง็งต้องฟังเพลงได้ด้วยว่าเพลงนั้นจังหวะการเต้นเป็นอย่างไรเพราะเพลงหนึ่งก็ต้องเต้นไปอย่างหนึ่ง และการเต้นก็มีระดับความแตกต่างกันตามชนชั้นของผู้คน โดยสามารถแบ่งการเต้นรองเง็งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑.เต้นแบบผู้ดีตระกูลสูง ซึ่งมีลักษณะการเต้นที่สุภาพ อ่อนช้อย นิ่มนวล เน้นความสุภาพ

๒.เต้นแบบชั้นกลาง ลักษณะการเต้นสนุก ดูเพลิดเพลิน ไม่หยาบแต่มีศิลปะ

๓.เต้นแบบกรรมกร ไม่มีระเบียบแบบแผนแน่นอน

องค์ประกอบของการแสดงรองเง็ง

ในการแสดงรองเง็ง ซึ่งเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมชมชอบของชาย – หญิง ซึ่งในแต่ละครั้งก็มีการใช้ผู้แสดงมากพอสมควร และมีนักวิชาการผู้รู้ได้อธิบายในเรื่ององค์ประกอบของการแสดงรองเง็งไว้ดังนี้

๑.ผู้เต้นรองเง็ง ประกอบด้วยผู้เต้นชาย-หญิง เป็นคู่กัน จำนวนคู่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานที่ แต่ที่นิยมเต้นกันไม่ต่ำกว่า ๕ คู่ ผู้แสดงควรมีความสูงขนาดไล่เลี่ยกัน ฝ่ายชายควรมีความสูงกว่าฝ่ายหญิงเล็กน้อย และทั้งสองฝ่ายควรมีรูปร่างหน้าตาสง่างาม สมส่วน ไม่อ้วนหรือผอมจนเกินไป บุคลิกดี รู้จักจังหวะเพลงและมีลีลาในการเต้นงดงาม

๒.ท่าเต้น เมื่อดนตรีขึ้น ชาย-หญิงจะสลาม ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพของคนไทยมุสลิมเมื่อเวลาที่เจอและจากกัน โดยยืนเท้าชิด มือทั้งสองแตะที่หน้าผากแล้วผายออกระดับสะเอว พร้อมกับก้มศีรษะและโน้มตัวลงเล็กน้อย และสลามอีกครั้งเมื่อจบเพลง ลีลาการเต้นจะเคลื่อนไหวทั้งมือ เท้า และลำตัวอย่างนิ่มนวล เพลงรองเง็งแต่ละเพลงจะมีท่าเต้นประจำเพลงอยู่แล้ว ผู้แสดงจะต้องจำให้ได้และฟังเพลงให้ออกว่าเพลงไหนใช้ท่าเต้นอย่างไร จุดเด่นของการเต้น ได้แก่ การเปลี่ยนจังหวะช้า-เร็วของเพลงประกอบการเต้น ลีลาการเต้นก็จะเปลี่ยนไปด้วย บางเพลงมีลีลายั่วเย้าอารมณ์ ล่อหลอก เล่นหูเล่นตากันตลอดเพลง บางเพลงก็เต้นอยู่กับที่หรือหมุนตัวสลับกัน และความงามอีกอย่างในการเต้นรองเง็งคือ ความพร้อมเพรียงในการเต้น และการก้าวหน้าถอยหลังของท่าเต้น

๓.การแต่งกาย ผู้เต้นรองเง็งส่วนใหญ่แต่งกายแบบพื้นเมือง ฝ่ายชายนุ่งกางเกงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวผ่าครึ่งอกสีเดียวกับกางเกง นุ่งผ้าทับข้างนอกยาวเหนือเข่าเล็กน้อย สวมหมวดแขกสีดำหรือโพกผ้าแบบเจ้าบ่าวมุสลิม ผ้าที่นุ่งทับข้างนอกจะบ่งบอกฐานะของเจ้าของได้เป็นอย่างดี คนมีเงินจะนุ่งผ้าไหมยกดิ้นเงินดิ้นทอง รองลงมาก็ผ้าไหมอย่าดีลายโตๆ รองลงมาเป็นผ้าฝ้ายธรรมดา

จนถึงผ้าโสร่งผ้าปาเต๊ะธรรมดาทั่วๆไป ฝ่ายหญิงจะแต่งเป็นชุดดอกสีเดียวกันทั้งโสร่งและเสื้อ เสื้อเป็นเสื้อบานงแขนยาวผ่าอกตลอดหรือเสื้อคอชวาแขนสามส่วน นุ่งผ้ากรอมเท้า มีผ้าคลุมไหล่ปักดิ้นหรือลูกไม้ตามฐานะ ปัจจุบันเครื่องแต่งกายของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนิยมใช้ผ้าสอดดิ้นเงินดิ้นทองตัดเป็นชุดสีเดียวกัน สวมรองเท้าตามสมัยนิยมทั้งชายและหญิง

๔.ดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการเต้น ได้แก่ ไวโอลีน รำมะนา และฆ้อง ปัจจุบันบางคณะเพิ่มกีต้าร์ หรือแมนดารินเข้าไปผสม เพื่อต้องการให้จังหวะชัดเจนไพเราะชวนฟังมากขึ้น

๕.เพลงและเนื้อเพลงรองเง็ง เพลงรองเง็งที่มีผู้รู้จักและนิยมเต้นกันในปัจจุบันนี้มีอยู่เพียง ๘ เพลง คือ ลากูดูวอ เลนัง ปูโจ๊ะปีซัง เมาะอีนังชวา จินตาซายัง เมาะอินังลามา อาเนาะดิดิ๊ บุหงารำไป ซึ่งแต่ละเพลงจะมีลีลาท่ารำที่แตกต่างกันออกไป

๖.โอกาสที่ใช้ในการแสดง เดิมรองเง็งแสดงในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองในงานพิธีต่างๆ ต่อมานิยมแสดงในงานรื่นเริง เช่น งานประจำปี งานรายอฮัจยีหรืองานฮารีรายอ ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นหลังจากการถือศีลอดของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ เป็นต้น นับว่ารองเง็งเป็นศิลปะชั้นสูงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิม ทั้งการแต่งกาย ดนตรีและลีลาของเพลงที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

มัลลิกา คณานุรักษ์ อ้างถึง นพมาศ พรมนุชาธิป ว่า “ได้เล่าหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะหัดเต้นรองเง็งตามที่ขุนจารุวิเศษศึกษากร สอนไว้ว่า ควรยึดหลักต่อไปนี้จะช่วยให้การเต้นสวยงามน่าดู

๑.ต้องกระทำตัวตลอดร่างให้อ่อนพลิ้วเสมือนดอกไม้ไหวในยามต้องสายลมโชย

๒.ต้องพยายามทำตัวให้เบาและเต้นให้นิ่มนวล ละเอียดอ่อน

๓.ต้องก้าวเท้า แกว่งมือ ให้ถูกกับจังหวะดนตรี

๔.ต้องทำจิตใจให้สงบปราศจากความตื่นเต้น

๕.สายตาต้องว่องไว อย่าให้ล้ำหน้า หรือล้าหลังเมื่อเต้นเป็นหมู่”[๖]

จากการศึกษาข้อความข้างต้น ผู้วิจัยคิดว่า หลักที่ท่านขุนจารุวิเศษศึกษากรได้ชี้แนะไว้สามารถนำไปใช้ในการแสดงนาฏยศิลป์ชุดอื่นๆ ได้ด้วยเช่นกัน ไม่เฉพาะการเต้นรองเง็งเท่านั้น เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่ทำให้การแสดงออกมาสวยงาม และทำให้ผู้แสดงเข้าถึงอารมณ์ของเพลงขณะที่กำลังแสดง หากผู้แสดงทำได้ตามหลักการนี้ ก็จะทำให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของผู้แสดงได้เช่นกัน

---

[๖] มัลลิกา คณานุรักษ์.**รวมเรื่องน่ารู้ภาคใต้**. (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๔).หน้า ๕๒.

ภาพที่ ๔ การแสดงรองเง็ง

ที่มา: http://www.oknation.net

๒.มะโย่ง

หากจะกล่าวถึงมะโย่ง ซึ่งเป็นการแสดงอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีคุณค่าและบทบาทสำคัญยิ่งต่อสังคมมนุษย์รวมถึงเป็นศิลปะการแสดงที่นิยมของชาวใต้ในอดีต โดยเฉพาะกับชาวไทยมุสลิม เนื่องจากจัดให้มีขึ้นเมื่อมีการจัดงานสำคัญต่างๆ นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับคติความเชื่อบางประการโดยเฉพาะกับการใช้ร่วมกับพิธีมงคล พิธีกรรมอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีต ซึ่งมะโย่ง หรือ เมาะโย่ง เป็นศิลปะการแสดงทำนองเดียวกับมโนราห์ มีลักษณะการดำเนินเรื่องเหมือนละคร ใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในการแสดง ลักษณะการแสดงจะมีการผสมผสานพิธีกรรม ความเชื่อ นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จัดว่าเป็นศิลปะชั้นเลิศของมลายู

การแสดงมะโย่งในอดีตเป็นการแสดงสำหรับความบันเทิงของกษัตริย์ ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ และต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ในปัจจุบัน การแสดงมะโย่งได้คลี่คลายมาสู่ชาวบ้านของชาวไทยมุสลิม ใช้ประกอบพิธีกรรมเพื่อแก้บน รักษาไข้ เพื่อสะเดาะเคราะห์ ใช้แสดงในเทศกาลเกี่ยวข้าว งานเทศกาลประจำปี นอกจากนี้ชาวบ้านนิยมรับมะโย่งมาแสดงในงานเฉลิมฉลองและรื่นเริงอีกด้วย เช่น งานมงคลสมรส งานเข้าสุหนัต งานเมาลิด งานฮารีรายา และแสดงสาธิตตามสถานศึกษาต่างๆ เป็นต้น

การแสดงมะโย่งเดิมคล้ายละครนอกของไทย มีผู้แสดงเป็นชายล้วน ต่อมาเป็นผู้หญิงล้วน คล้ายละครใน ยกเว้นตัวตลกที่เป็นผู้ชาย ในอดีตที่เริ่มแสดงตัวตลกจะคาดหน้ากากเหมือนอย่างพราน

ที่แสดงโนรา ต่อมาด้วยอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาอิสลามที่ว่า หน้ากากพรานเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตัวตลกมะโย่งจึงเลิกใช้การคาดหน้ากากในการแสดง

โรง หรือเวทีแสดงมะโย่ง ปัจจุบันแบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ แบบเพื่อความบันเทิง และแบบเพื่อประกอบพิธีกรรม การปลูกโรงทั้งสองแบบเหมือนกัน ต่างกันที่อุปกรณ์ที่ใช้ประดับตกแต่งโรง โดยโรงที่แสดงมะโย่งจะปลูกเป็นเพิงหมาแหงน มีลักษณะเป็นโรงชั่วคราว เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สำหรับเสานิยมทำจากไม้ไผ่ หลังคามุงจาก ด้านหลังของตัวโรงจัดเป็นที่วางสัมภาระและที่แต่งกายของนักแสดง ส่วนเครื่องดนตรีจะวางอยู่มุมขวาของเวที

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงมะโย่ง ประกอบด้วย ซอรือบับ ปี่ซูนา ไวโอลิน กลองฆือแน ฆง จือแร๊ะ ฉิ่ง ฉาบ และรำมะนา แต่เครื่องดนตรีที่เป็นหัวใจสำคัญในการแสดงมะโย่ง คือ ซอรือบับ ฆง

เรื่องที่นำมาแสดงมะโย่งมีทั้งเรื่องในท้องถิ่น และที่รับมาจากชวา มลายู และอินเดีย เนื้อเรื่องจะเกี่ยวกับความรัก มีคติสอนใจ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์

มะโย่งคณะหนึ่งๆ จะมีผู้แสดงประมาณ ๑๐-๑๒ คน เป็นลูกคู่เล่นดนตรี ๕-๗ คน นอกนั้นเป็นผู้แสดง และเป็นผู้ช่วยแสดง ตัวละครประกอบด้วย

๑.ปะโย่ง แสดงเป็น พระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย ใช้ผู้แสดงที่มีรูปร่างบอบบาง มีเสน่ห์ ขับกลอนเก่ง และน้ำเสียงดี

๒.มะโย่ง แสดงเป็นนางเอก มีฐานะเป็นเจ้าหญิงหรือสาวชาวบ้านธรรมดาตามแต่เนื้อเรื่องที่แสดง ใช้ผู้หญิงร่างบอบบาง หน้าตาดี เป็นผู้แสดง

๓.บือรันมูดอ แสดงเป็นตัวตลกที่ ๑ มีฐานะเป็นเสนาคนสนิทหรือคนใช้ใกล้ชิดของปะโย่ง ใช้ผู้ชายหน้าตาท่าทางน่าขบขันชวนหัวเราะ พูดจาตลกคะนอง

๔.บือรันทูวอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ ๒ มีฐานะเป็นเสนาคนสนิทตัวรองของปะโย่งเป็นเพื่อนสนิทของบือรันมูดอ

๕.ดายัง-ดายัง เป็นตัวประกอบฝ่ายหญิงทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงนางเอก

เครื่องแต่งกายของมะโย่งจะเน้นไปที่ตัวแสดงสำคัญเป็นหลัก เช่น ปะโย่ง และมะโย่ง นักแสดงที่เป็นตัวประกอบจะแต่งด้วยเสื้อผ้าที่ธรรมดาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน

ปะโย่ง จะแต่งกายด้วยเสื้อแขนสั้นรัดรูป กางเกงขายาวทรงหลวม สะลีแน อิก๊ะปิแง (ผ้าพันทบเล็กคาดเอว) ซีบาดาแย คือ ลูกปัดร้อยเป็นตาข่าย มีพู่ห้อยรอบคอลงมา ใช้ใส่ปิดไหล่ กอตอ คือ มงกุฎ เครื่องประดับจะมี สร้อยคอ ต่างหูเพชร กำไลมือ สร้อยข้อมือ และอุปกรณ์ประกอบการแสดง กริช ฆอแต สมามู หรือหวายแส้

มะโย่ง แต่งกายด้วย นุ่งผ้ายาวกรอมเท้า สวมเสื้อเข้ารูป ตามแบบสตรีมลายู คือ เสื้อกือบายา ผ้าคล้องคอ หรือผ้าพาดไหล่ เครื่องประดับ สร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด แหวน เข็มกลัดติดเสื้อ ทรงผม จะเกล้ามวย หรือปล่อยผมก็ได้

เครื่องแต่งกายของนักแสดงประกอบฝ่ายหญิง จะมีลักษณะเป็นผ้าบาติกหรือปาเต๊ะ ประกอบไปด้วย เสื้อแขนสี่ส่วน ผ้าถุงนุ่งกรอมเท้า ผ้าคล้องคอ ทรงผมเกล้ามวย หรือปล่อยผมก็ได้

เครื่องแต่งกายของตัวตลกประกอบด้วย เสื้อแขนยาวคอตั้ง กางเกงขายาวหรือโสร่ง ผ้าคาดเอว ผ้าพันคอห้อยพันไว้อย่าหลวม ผ้าโพกศีรษะ และมีอุปกรณ์ ปีซาโก-ลด มีดคลกเหน็บสะเอว หรือขวาน หรือพร้า ซึ่งใช้เป็นอาวุธของตัวตลก

ก่อนการแสดงมะโย่งมีการไหว้ครู ดนตรีบรรเลง มะโย่งออกมานั่งเป็นแถวหน้ากระดาน หันหน้าเข้าหาผู้สีซอ แล้วร้องเพลงไปตามจังหวะซอ ต่อมาลุกขึ้นยืนและเดินร้องเพลงพร้อมร่ายรำไปกลางเวที ซึ่งเรียกว่า การแสดงเบิกโรง จากนั้นมะโย่งก็จะเข้าโรงไป ถัดมาก็จะเป็นตัวละครอื่นๆ ที่ออกมาแนะนำตัว พร้อมกับพูดตลกเรียกเสียงฮา แล้วจึงแสดงเข้าเรื่องที่เตรียมไว้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันการแสดงมะโย่งแบบดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งนี้เพื่อเอาใจคนรุ่นใหม่ เช่น แสดงมะโย่งสัก ๑ ชั่วโมง แล้วเปลี่ยนเป็นดนตรีสากลเพื่อร้องเพลงลูกทุ่ง หรือร้องเพลงลูกกรุงแทน อีกประการหนึ่ง จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น จังหวัดนราธิวาส มีการแสดงมะโย่งผสมมโนห์รา ชาวไทยพุทธเรียกโนราแขก ชาวไทยมุสลิมเรียก เมอนอฆอ หรือเมอนอรา คือมโนห์รานั่นเอง ซึ่งขับบทและเจรจาได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู จึงดูได้ทั้งคนไทยพุทธและคนไทยมุสลิม ปัจจุบันหาดูได้ยากเพราะขาดการสืบทอด และคนรุ่นใหม่ขาดการนิยม”[๗] การแสดงมะโย่งจึงควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและจัดให้มีการสืบทอดสืบต่อของชนรุ่นหลังต่อไป

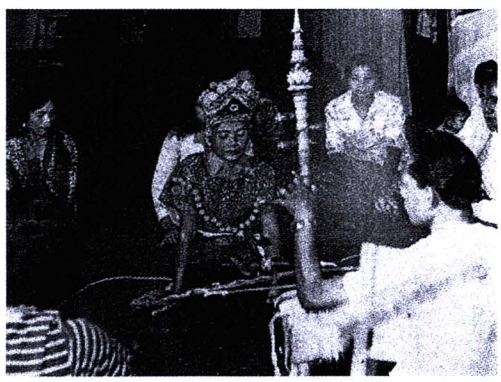

ภาพที่ ๕ การแสดงสาธิตมะโย่ง ที่ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖
ที่มาภาพ: สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ ๑๒

---

[๗] ประพนธ์ เรืองณรงค์.๑๐๐ **เรื่องเล่าเมืองใต้**. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๕๓). หน้า ๑๓๙.

๓.วายังกูเละ

วายังกูเละ เป็นการแสดงอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความน่าสนใจ เนื่องจากมีองค์ประกอบหลายอย่างเข้าด้วยกันและมีอิทธิพลเค้าโครงบางประการมาจากชวาและคล้ายกับการแสดงหนังตะลุงทางภาคใต้ตอนบน วายังกูเละ เป็นการแสดงเชิดตัวหนัง ใช้ศิลปะการเล่นเงา ซึ่งได้แบบอย่างมาจากหนังตะลุงไทย มีคนพากย์พร้อมเสียงดนตรีประกอบหลายชนิด ขับบทและเจรจาด้วยภาษามลายูและบรรยายภาษาไทย เป็นการแสดงที่นิยมแสดงกันมาเป็นเวลานานในพื้นที่บริเวณจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส สำหรับองค์ประกอบในการแสดงวายังกูเละ คณะหนึ่งเรียกว่า ๑ โรง ประกอบด้วย ดาแล (นายหนัง) วายอ (รูปหนัง) เรื่องที่แสดง โรงหนังและองค์ประกอบอื่นๆ ดังนี้

๑.ดาแล (นายหนัง) เป็นทั้งคนพากย์และคนเชิดรูป การพากย์จะต้องพากย์ได้หลายเสียง นับว่าเป็นผู้ที่มีอัจฉริยะในทางนี้มาก เพราะนอกจากจะพากย์ได้หลายเสียงแล้ว จะต้องมีศิลปะในการใช้ภาษา มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถแทรกคติคำสอนให้กับผู้ชม และยังเป็นผู้กำกับการบรรเลงของดนตรีประกอบ และเป็นผู้บริหารงานทั้งหมดในคณะอีกด้วย

๒.วายอ (รูปหนัง) เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่สุดในการแสดง ทำจากหนังวัว หรือหนังควาย วายังกูเละคณะหนึ่งๆ จะมีรูปหนังไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้ รูปหนังวายังกูเละแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ รูปที่ได้รับอิทธิพลจากหนังชวา ได้แก่ รูปเทวดา และตัวตลกเวาะโซ๊ะ รูปที่สำหรับแสดงเรื่องโบราณ คือ เรื่องศรีรามอ (พระราม) เช่น พระราม พระลักษณ์ นางสีดา หนุมาน ทศกัณฐ์ เป็นต้น รูปหนังที่มาจากหนังตะลุงไทยภาคใต้ ได้แก่ รูปเจ้าเมือง มเหสี ฤาษี และตัวตลกไอ้เท่ง เป็นต้น ประเภทสุดท้าย คือ รูปหนังละครพื้นบ้าน ส่วนใหญ่จำลองจากบุคลิกของชาวบ้านมุสลิมไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง ทรงผม เครื่องประดับ รองเท้า ทั้งที่เป็นมุสลิมแบบเดิม และประยุกต์ขึ้นมาใหม่ ตลอดจนการแต่งกายสมัยนิยม

สำหรับรูปตัวตลกซึ่งถือเป็นตัวชูโรงนั้น นอกจากจะยืมไอ้เท่งมาจากหนังตะลุงไทยแล้ว ยังมีตัวตลกของตนเองอีก ๔ ตัว คือ เวาะโซ๊ะ (มีนิสัยซื่อตรง จงรักภักดีต่อเจ้านาย) ซามะ (นิสัยอวดโม้แต่ขลาดกลัว) ซาอิ (นิสัยค่อนข้างกล้าหาญ แต่ชอบล้อเลียนผู้อื่น) เวาะเยาะ (นิสัยพูดจริง ทำจริง แต่โมโหง่าย)

๓.เจอรีตอ (เรื่องที่แสดง) ได้แก่ เรื่องโบราณที่จดจำกันมา คือ เรื่องฮีกายัดศรีรามอ มักใช้แสดงแก้บน และเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ จากนิยายไทย และนิยายสมัยใหม่ที่นายหนังแต่งขึ้นเองบ้าง ดัดแปลงมาจากนิยายไทยบ้าง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก การต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต เรื่องราวเสียดสีสังคมเฉพาะถิ่น เป็นต้น

๔.ปางง (โรงหนัง) เป็นโรงแบบเพิงหมาแหงน ยกพื้นสูงประมาณ ๒ เมตร มีบันไดขึ้นทางหลังโรง เดิมนิยมมุงหลังคาด้วยจาก ใบมะพร้าวสาน แต่ปัจจุบันใช้หลังคาสังกะสี ส่วนจอหนังเป็นผ้าขาวกว้างประมาณ ๒.๕-๓ เมตร ยาว ๔-๕ ส่วน ขอบจอจะเป็นผ้าสีทึบ ภายในโรงหนังประกอบด้วย

อุปกรณ์อื่นๆ อีกมากมาย คือ ฉาก ปลีตอ (ไฟ) เครื่องขยายเสียง บาแตปีแซ (หยวก) กากะวอแย (เครื่องดนตรี)

๕.กากะวอแย (เครื่องดนตรี) เครื่องดนตรีประกอบการแสดงวายังกูเละ ได้แก่ ซูแน (ปี่ชวา) ฆือดุ (กลองสองหน้า) ฆือแน (กลองแขก) ฆือดอเมาะ (ทับ) บูเวาะกรือจิง (ฉิ่งหรือฉาบเล็ก) ฆง (ฆ้องคู่) บูเวาะตงตง (หม่ง) และตือโป๊ะ (ไม้เคาะจังหวะ) ดนตรีที่ใช้ประกอบนี้จะบรรเลงตอนโหมโรงและจะบรรเลงสลับไปตลอดการแสดง จะหยุดบรรเลงตอนบทพูดเจรจา

วายังกูเละเป็นการละเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของชาวชนบท นิยมเล่นในงานมงคลต่างๆ เช่น งานเทศกาลเฉลิมพระชนพรรษา งานมงคลสมรส งานเข้าสุหนัต และงานเทศกาลประจำปี แต่ในปัจจุบันวายังกูเละขาดการสืบทอดการแสดง แต่มีศิลปะการแสดงสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ จึงทำให้หาชมวายังกูเละได้ยาก ดังนั้นจึงควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน หรือมีการฟื้นฟูอย่างเช่นการแสดงอื่นๆ เช่นกัน

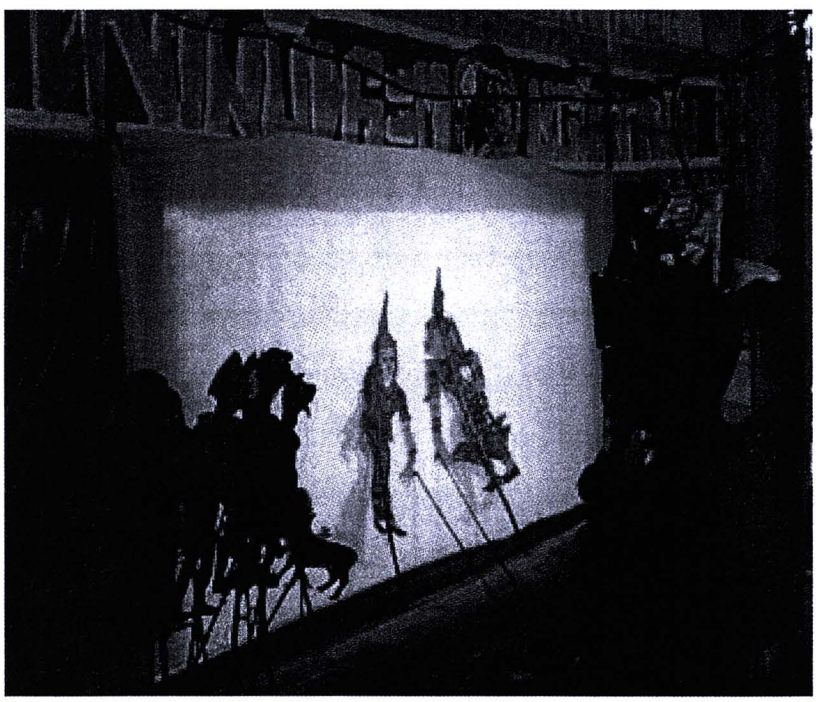

ภาพที่ ๖ "วายังกูเละ" คณะเดะแม
ที่มา: http://www.oknation.net

๔.ลิเกฮูลู

ในปัจจุบันการแสดงที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายอย่างรวดเร็ว อันเป็นการแสดงที่สนุก เพลิดเพลิน จากจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น คงต้องยอมรับว่าลิเกฮูลู เป็นการละเล่น

พื้นบ้านที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจผู้ชมผู้ดูในแต่ละครั้งและมีคุณค่าและบทบาทของสังคมมนุษย์ได้เป็นอย่างดี สำหรับลิเกฮูลู เป็นการละเล่นพื้นบ้านในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับความนิยมมากในหมู่ชาวไทยมุสลิม เป็นการละเล่นที่มีลักษณะเป็นกลอนโต้ตอบ ประกอบดนตรีและจังหวะตบมือ สำหรับความสนุกของการแสดงดังกล่าวนั้น ส่วนหนึ่งมาจากจำนวนของผู้แสดงลิเกฮูลูคณะหนึ่งๆ มีประมาณ ๑๐ กว่าคน เป็นต้นเสียง ๑-๓ คน ที่เหลือเป็นลูกคู่ การแต่งกายของผู้แสดงลิเกฮูลู จะแต่งแบบพื้นเมือง คือ นุ่งโสร่ง สวมเสื้อคอกลมมีผ้าโพกหัว บางครั้งเหน็บขวานไว้ข่มขวัญผู้ต่อสู้ ต่อมานิยมแต่งกายแบบสิละ คือ นุ่งกางเกงขายาว นุ่งผ้าซอกะทับข้างนอกสั้นเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลม มีผ้าโพกหัว นิยมใช้สีเหมือนกันทั้งคณะและมีสีสันสดใสผสมผสานกับการใช้เครื่องดนตรีประกอบในการแสดงลิเกฮูลู ลูกคู่เป็นผู้บรรเลงดนตรี สำหรับเครื่องดนตรีสำคัญ ดังนี้

๑.รำมะนา อย่างน้อย ๒ ใบ เป็นเครื่องดนตรีหลักที่จะขาดไม่ได้ ใช้ตีดำเนินจังหวะประกอบการเล่นลิเกฮูลู

๒.ฆ้อง เป็นเครื่องกำกับจังหวะ ตีเป็นจังหวะสม่ำเสมอประกอบการร้อง

ภายหลังได้มีการเพิ่มเครื่องดนตรีมากขึ้น เช่น ฉิ่ง ลูกแซ็ก เพื่อทำให้เกิดความครึกครื้นสนุกสนาน ไพเราะเพิ่มมากขึ้น แต่จังหวะที่ใช้เป็นประเพณีในการแสดงลิเกฮูลู คือ การตบมือโยกตัวให้เข้าจังหวะดนตรีของลูกคู่ ยิ่งใส่อารมณ์ลีลา ท่าทางมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งเพิ่มความสนุกสนานของลิเกฮูลูมากขึ้นเท่านั้น

เวทีที่นิยมใช้แสดงลิเกฮูลูมีความสูงไม่เกิน ๑ เมตร ลูกคู่นั่งกับพื้นตั้งวงร้องรับ ต้นเสียงจะยืนข้างวง ลูกคู่จะนั่งเรียงแถวหน้ากระดานข้างหลังต้นเสียง ในกรณีที่มีการประชันกัน แต่ละคณะจะขึ้นเวทีพร้อมกัน และตั้งวงแยกห่างกันเล็กน้อย

วิธีการแสดงลิเกฮูลู เริ่มด้วยดนตรีโหมโรงเร้าอารมณ์ผู้ชมหรือเรียกผู้ชม ต่อจากนั้นเป็นการแสดงประชันว่าบทลิเกโต้ตอบกันของคณะลิเกฮูลู ๒ คณะ ใช้คารมเสียดสีหรือพูดถึงเรื่องตลกโปกฮาทำนองเดียวกับลำตัด แต่สมัยนี้การแสดงประชันลดน้อยลง มีเพียงการแสดงโชว์ในช่วงเวลาสั้นๆ เอกลักษณ์ที่สำคัญของการแสดงลิเกฮูลู คือ การขับร้องพร้อมแสดงท่วงท่าประกอบ ท่าร่ายรำจะบ่งบอกถึงธรรมชาติ และการห่วงหาอาทรต่อกัน

ลิเกฮูลูเป็นที่นิยมของชาวไทยมุสลิม นอกจากจะแสดงในงานมงคลต่างๆ แล้ว ยังสามารถนำมาประยุกต์ดัดแปลงเป็นสื่อการเผยแพร่รณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงภัยร้ายของยาเสพติดปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน และแง่คิดที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับสอนให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคมได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ ๗ ลิเกฮูลู คณะอาเน๊าะปูยู ภายใต้การนำของ อาจารย์วาที ทรัพย์สิน
ที่มา: http://gotoknow.org/blog/kppculture/350662

๕.สิละ

ศิลปะการต่อสู้นั้นอยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน และปรากฏหลักฐานอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้วยลีลา ท่วงท่า การผสมผสานระหว่างการร่ายรำบ้าง ด้วยการใช้มือเปล่ารวมกับอาวุธบ้าง ซึ่งอาจจะแตกต่างไปตามความเชื่อของแต่ละพื้นถิ่น สำหรับสิละเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาวไทยมุสลิม นิยมเล่นกันแทบทุกหมู่บ้าน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เนื่องจากเป็นศิลปะของความเป็นสุภาพบุรุษ ซึ่งมีทั้งความแข็งแกร่งและอ่อนโยนในขณะเดียวกัน จึงเป็นการต่อสู้ที่มีเสน่ห์ชวนติดตามตลอดระยะเวลาของการแสดงในแต่ละครั้ง

สิละมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่มีลักษณะลีลาโน้มเอียงไปทางการร่ายรำผสมกับการต่อสู้มากกว่าจะเป็นการต่อสู้โดยตรง สิละมีมาตั้งแต่ ๔๐๐ ปีมาแล้ว โดยกำเนิดที่เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย

รูปแบบของสิละ ในอดีตเชื่อว่าสิละมีแบบเดียว คือ แบบที่ใช้มือเปล่า ไม่ใช้อาวุธหรือเครื่องทุ่นแรงใดๆ ต่อมาผู้เล่นสิละได้ถืออาวุธ นั่นก็คือ กริช ซึ่งเป็นอาวุธพื้นเมืองของชาวแหลมมลายู หรือไม่ก็ถือไม้ไผ่หลาแบน ยาว ในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ปัจจุบันมีสิละอยู่ ๒ แบบ คือ

๑.สิละมือเปล่า เป็นแบบที่ไม่ใช้อาวุธ ใช้เฉพาะมือ แขน ขา เคลื่อนไหวปัดป้องและทำร้ายคู่ต่อสู้ ผู้เล่นสิละจะไม่กำหมัดแน่นเหมือนมวยไทย เพราะในการเล่นสิละจะมีการตบจับแขน จับขา

คู่ต่อสู้เพื่อเหวี่ยงให้ล้ม เมื่อเวลาชกต่อยกันบ้างก็กำหมัด การใช้เท้าเพื่อถีบหรือเตะก็ไม่มีลวดลายพลิกแพลงและหนักหน่วงเหมือนมวยไทย สิละมือเปล่าจึงค่อนข้างเน้นในลีลาการแสดงท่าร่ายรำมากกว่าการต่อสู้อย่างจริงจัง

๒.สิละกริช คู่ต่อสู้จะถือกริชคนละเล่ม สิละแบบนี้มีท่าทางขึงขังเอาจริงเอาจังมากกว่าแบบแรก มีการวางท่า แสดงการแทง การหลบหลีกปัดป้อง ถีบ รับและการทำลายพลังกล้ามเนื้อคู่ต่อสู้เพื่อให้กริชหลุดจากมือ แต่ปัจจุบันการแสดงท่าทางต่างเป็นเพียงเบาๆ เป็นการแสดงลีลาการร่ายรำกริชมากกว่าการใช้กริชต่อสู้กัน

การแสดงสิละมีองค์ประกอบ ๓ ประการ ดังนี้

๑.ผู้แสดงสิละ คณะหนึ่งๆ มีผู้แสดงอย่างน้อย ๕ คน เป็นนักดนตรี ๓ คน ผู้แสดงสิละ ๒ คน สิละเป็นการแสดงศิลปะการต่อสู้เป็นคู่ ต่อสู้กันตัวต่อตัว ผู้แสดงจึงต้องมี ๒ คน เป็นอย่างน้อย

๒.เครื่องดนตรี สิลเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่มีดนตรีประกอบเช่นเดียวกับมวยไทย เครื่องดนตรีของสิละมี ๓ ชนิด คือ ซือแน (กลองแขก) จำนวน ๑-๒ ใบ ฆง (ฆ้อง) จำนวน ๑ ใบ ซูนา (ปี่) จำนวน ๑ เลา

๓.เวทีการแสดง ปกติสิละแสดงบนพื้นดิน ซึ่งอาจเป็นสนามหรือลานบ้าน ไม่ยกพื้นเวทีหรือกั้นเชือก

เครื่องแต่งกายในการแสดงสิละ ผู้แสดงนิยมแต่งกายรัดกุมสวยงาม แต่ให้เคลื่อนไหวแขน ขาพลิกพลิ้วลำตัวได้สะดวก การแต่งกายจึงนิยมโพกศีรษะ สวมเสื้อคอตั้งแขนกระบอกหลวมๆ ปัจจุบันนิยมใส่เสื้อยืดคอกลม ใส่กางเกงยาวหลอมๆ แบบกางเกงจีน มีผ้าลวดลายสวยงามพันทับจากเอวถึงเหนือเข่าและใช้ผ้าคาดเอว ไม่สวมรองเท้า ถ้าเป็นสิละกริชจะเหน็บกริชไว้ด้วย

การแสดงจะเริ่มจากดนตรีประโคมเร่งเร้าใจผู้ชมด้วยลีลาเพลงพื้นเมือง จากนั้นนักแสดงก็จะก้าวออกมาสู่เวทีพร้อมกันทั้งคู่ แล้วผลัดกันไหว้ครูทีละคน ใครจะไหว้ก่อนก็ได้ คนที่ไหว้ก่อนเมื่อเสร็จแล้วจะออกไปยืนรอจนอีกฝ่ายหนึ่งจะไหว้ครูเสร็จ เมื่อไหว้ครูเสร็จเรียบร้อยทั้งคู่จะสลามต่อกัน ต่อจากนั้นก็จะเป็นการแสดงลีลาการร่ายรำ เพื่อเป็นการดูชั้นเชิง มีการแสดงลีลาข่มขวัญคู่ต่อสู้ และถ้ามีโอกาสก็จะใช้ลีลาการร่ายรำในท่าต่างๆ เพื่อสามารถเข้าประชิดคู่ต่อสู้ เมื่อมีการแพ้ชนะกันแล้ว ทั้งคู่จะถอยห่างออกจากกัน แล้วทำความเคารพผู้ชม ทำความเคารพต่อกัน เป็นอันเสร็จสิ้นการแสดง

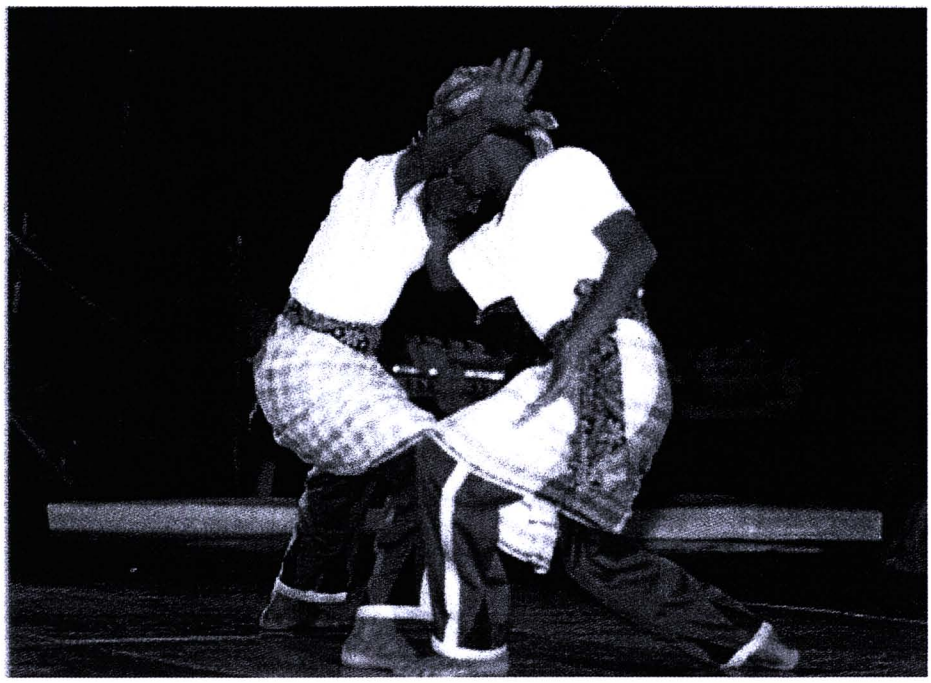

ภาพที่ ๘ การรำสิละ

ที่มา : หนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ธนาคารไทยพาณิชย์

๖.โนรา

การแสดงที่มีลักษณะเฉพาะของภาคใต้ ที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะที่มีความสวยงาม อ่อนช้อย แต่มีความเข้มแข็งประกอบกันอย่างมีเอกภาพโดดเด่น ไม่แพ้การแสดงอื่น คือ โนรา ซึ่งมีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน โนรา เป็นศิลปะการร่ายรำประกอบการขับร้องและมีเสียงดนตรีบรรเลงประกอบ โนราเป็นการร้องรำทำเพลงของชาวไทยพุทธภาคใต้ ที่มีมาหลายชั่วอายุคน เป็นศิลปะมรดกตกทอดที่สืบต่อมาทางสายเลือด โนราเป็นเพลงขับที่ล้ำลึกไปด้วยชั้นเชิง เป็นศิลปะความบันเทิงที่เป็นหน้าเป็นตาของคนภาคใต้อีกรูปแบบหนึ่ง

โนรามี ๒ แบบ คือ โนราชาตรี ที่เป็นศิลปะการแสดงเพื่อความบันเทิง และโนราโรงครู เป็นการแสดงที่เน้นในเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อ นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีโนราที่ประยุกต์เอารูปแบบของการแสดงมะโย่งของชาวไทยมุสลิมเข้ามาผสมผสานในกระบวนการรำ การร้อง และการแสดงเรื่อง ผู้แสดงจะใช้ภาษาถิ่นใต้ และภาษามลายูถิ่นขับร้องร่วมกัน

โนราและโนราชาตรี เป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองที่มีการสืบทอดกันมานานและนิยมกันอย่างแพร่หลาย เป็นการแสดงที่มีการร้อง การรำ การแสดงเป็นเรื่องราวและมีคติความเชื่อพิธีกรรมร่วมด้วย

โนราโรงครู เป็นการละเล่นพื้นเมือง สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนภาคใต้ควบคู่กับการละเล่นหนังตะลุง ใช้วัฒนธรรมทางดนตรีเป็นรูปแบบเครื่องบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆ การละเล่นโนราโรงครู สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษที่เป็นโนราตายไป ลูกหลานได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ แต่บรรพบุรุษต้องการให้ลูกหลานได้ยกโรงโนราโรงครู เพราะตายายต้องการสนุกสนานกับการร่ายรำมโนราห์เหมือนครั้งยังมีชีวิตอยู่

การละเล่นโนราโรงครู มีทั้งการขับบทกลอน การร่ายรำ การแสดงบทละคร และการประกอบพิธีกรรม เพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งเรียกว่า “ตายายโนรา” หรือ “ครูหมอตายาย” มายังโรงพิธีเพื่อรับการเซ่นสังเวย รับของแก้บน และเพื่อครอบเทริด ตัดจุก ผูกผ้า แก่โนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องทำการเชื้อเชิญครูมาประทับทรงยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้ว่า “โนราโรงครู”

จากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จัดเป็นการแสดงที่ได้สะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมต่างๆ จนเป็นที่ยอมรับกันว่า โนรา เป็นอีกหนึ่งชุดการแสดงที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องในวิถีชีวิตของคนภาคใต้มายาวนาน

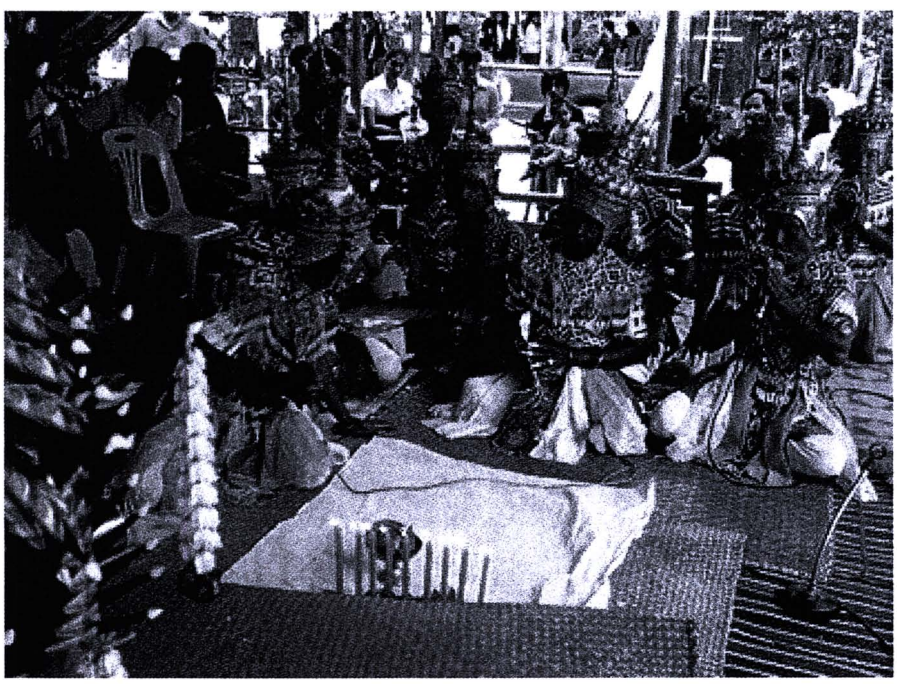

ภาพที่ ๙ มโนราห์ใหญ่กำลังกล่าวบูชาครู
ที่มา: http://board.postjung.com

๗.ลิมนต์ (โต๊ะครึม)

สำหรับการแสดงภาคใต้อีกประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อที่แตกต่างไปจากการแสดงอื่นๆ แต่ยังคงมีการผสมผสานเครื่องดนตรี และกลิ่นอายของภาคใต้ นับว่าเป็นสิ่งที่มี

คุณค่าและกำลังจะถูกลบเลือนไป เนื่องจากกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาอย่างรวดเร็วนั้น ทำให้ลิมนต์ หรือโต๊ะครึม ซึ่งเป็นการแสดงพื้นเมืองจะต้องมีการฟื้นฟูด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งและเผยแพร่ให้มากขึ้นในอนาคต

ลิมนต์ หรือโต๊ะครึม มีคำเรียกแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันออกไป เป็นการแสดงพื้นเมืองประเภทดนตรี หรือใช้การบรรเลงดนตรีเป็นหลัก แต่มีการผสมผสานการท่องบท สวดมนต์ การประพรมน้ำมนต์ และอื่นๆ ประกอบเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หาย หรืออาจจะเรียกว่าเป็นเครื่องดนตรีรักษาคนไข้เหมือนการแสดง "ตือรี" ของชาวไทยเชื้อสายมลายู

ผู้เล่นโต๊ะครึมประกอบด้วย ผู้ทำหน้าที่เชิญตายาย เรียกว่า "นายมนต์" ถัดมาคือคนทรง ๑ คน พี่เลี้ยง ๑ คน คนตีทับหรือกลองสองหน้า สถานที่ใช้เล่น เป็นโรงปลูกยกพื้น ทำเป็นห้อง คือ ห้องของนายมนต์ และห้องคนทรง บนเพดานดาดด้วยผ้าขาว และใส่หมาก ๑ คำบนผ้าขาว ห้องคนทรงมีเสื่อหมอน พื้นปูรองด้วยผ้าขาว และวางเครื่องสักการบูชาและเครื่องสังเวย

"การเล่นโต๊ะครึมต้องเล่นอย่างน้อย ๓ คืน คืนแรกเริ่มด้วยการไหว้ครู และการ"ตั้งมัด" หมายถึง การกล่าวพรรณนาสิ่งของที่นำมาสร้างเป็นโรงโต๊ะครึม และพรรณนาเครื่องสังเวยอย่างละเอียด คืนที่สองนายมนต์ร้องบทเพลงต่างๆ เพื่อเชิญวิญญาณผีตายายที่ทำโทษผู้ป่วยมาเข้าทรง และมาร่วมร่ายรำกับคณะโต๊ะครึม คืนสุดท้ายเริ่มด้วยเชิญผีตายายเข้าทรง และร่ายรำพร้อมกับประกาศขอให้ผีตายายอภัยลูกหลานที่ละเมิดล่วงเกินจารีตประเพณี โดยดลบันดาลให้ลูกหลานมีความสุขดังเดิม รวมทั้งขับไล่ภูตผีร้ายที่แอบแฝงจงปลาตหายไป จากนั้นจึงเชิญผีตายายออกจากร่างทรงจึงเสร็จสิ้นพิธีกรรมโต๊ะครึม"[๕]

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้า เทคโนโลยี การรักษาและเครื่องมือแพทย์แผนปัจจุบันเป็นที่รู้จักและไว้วางใจของชาวบ้าน ทำให้การรักษาพยาบาลด้วยโต๊ะครึมค่อยเลือนหายไป

---

[๕] ประพนธ์ เรืองณรงค์.๑๐๐ **เรื่องเมืองใต้**. (กรุงเทพฯ: อมรินทร์, ๒๕๕๓). หน้า ๓๒๕-๓๒๖.

ภาพที่ ๑๐ การแสดงตือรี เพื่อรักษาคนป่วย

ที่มา: http://www.prapayneethai.com

๘.หนังตะลุง

หากจะกล่าวถึงหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยมีความโดดเด่นในเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ที่เรียกว่า รูปหนัง ผสมผสานกับลีลาการเชิดและการนำเสนอเรื่องราวที่ใช้ในการแสดง ทำให้หนังตะลุงเป็นที่นิยมชมชอบแก่สายตาผู้ดูอยู่ไม่น้อย และหากจะกล่าวถึงหนังตะลุง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่เน้นศิลปะการเชิดเล่นเงาของรูปหนังและมีเครื่องดนตรีประโคมประกอบการละเล่นหนังตะลุง ขนบนิยมในการเล่นหนังตะลุง คือ หลังจากลงโรง (โหมโรง) แล้ว หนังจะออกฤาษี ออกพระอิศวร ออกรูปกาศ (รูปปลายหน้าบท) บอกเรื่องแล้วจึงแสดงเรื่อง

สำหรับโอกาสในการเล่นหนังตะลุง ซึ่งแต่เดิมนั้นมักเล่นในงานสมโภชหรืองานเฉลิมฉลองต่างๆ ส่วนงานมงคล เช่น งานแต่งงานจะไม่นิยม ปัจจุบันก็ยังมีการแสดงหนังตะลุงในงานรื่นเริงและงานมหรสพต่างๆ ให้เห็นบ่อยครั้ง ทำให้หนังตะลุงจึงยังไม่สูญหายไปจากภาคใต้และยังคงได้รับความนิยมพอสมควร

ภาพที่ ๑๑ จอแสดงหนังตะลุง
ที่มา: http://learners.in.th

จากศิลปะการแสดงที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เห็นได้ว่าศิลปะการแสดงในภาคใต้นั้นมีการสืบทอดมายาวนาน และได้สะท้อนถึงอิทธิพลเค้าโครงบางประการของการสืบทอดระหว่างชาติตะวันออกและชาติตะวันตกได้เป็นอย่างดี และนับว่ามีคุณค่าอนันต์สำหรับมนุษย์ หนึ่งในนั้นคือการแสดงซัมเป็ง ซึ่งเป็นนาฏยศิลป์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีลีลาของการแสดงที่สวยงาม น่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการแสดงอื่นๆ

๒.๔ ประวัติการแสดงซัมเป็ง

ซัมเป็ง เป็นการเต้นรำของชาวตะวันออกกลาง กลุ่มประเทศอาหรับ ได้แพร่หลายเข้ามาในกลุ่มประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สันนิษฐานว่าอาจได้ต้นแบบมาจากการเต้นรำของชาวสเปนที่เข้ามาทำการค้าขายกับหัวเมืองแถบมลายู และที่น่าพิจารณาตามหลักภาษาเพี้ยนว่า ซัมเป็งมาจากคำว่าสเปน

อีกข้อสันนิษฐานหนึ่งซึ่งได้กล่าวถึง ซัมเป็ง ซึ่งเป็นคำในภาษาอาหรับที่เรียกแทนการเต้นรำไม่มีความหมายและคำแปล เดิมเรียกว่า “ซาเปน” ตรงกับภาษารูมีของชาวมาเลเซีย คือ ซาปิน ต่อมาได้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป บางทีเรียก ซำเปง ซำปิน และซัมเป็ง[๙]

---

[๙]กิตติชัย รัตนพันธ์.**ดนตรี-นาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้**. (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙).หน้า ๔๐.

ซัมเป็ง เป็นนาฏยศิลป์แบบหนึ่งของชาวไทยมุสลิมทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีลีลาการเต้นคล้ายคลึงกับการเต้นรองเง็ง มีผู้สันนิษฐานว่าเป็นการเต้นที่ได้นำเอาลีลาการเต้นระบำแบบสเปนมาผสมผสานกับลีลาการเต้นรำของชาวพื้นเมืองในแหลมมลายู เช่นเดียวกับการเต้นรองเง็ง การเต้นซัมเป็งอาจเกิดขึ้นได้ ๓ ทาง คือ

"๑.เกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมจากพ่อค้าชาวสเปนในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ กล่าวคือ เมื่อชาวสเปนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับบรรดาหัวเมืองมลายู โดยเฉพาะเมืองปัตตานีอันเป็นเมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่ง แล้วเกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมืองเดิม จึงก่อให้เกิดการแสดงออกด้านศิลปะการเต้นรำในลีลาใหม่ที่เรียกว่าการเต้นรำแบบสเปน แล้วค่อยๆ เรียกเพี้ยนไปเป็นซัมเป็ง

๒.สเปนเป็นชาติตะวันตกชาติหนึ่งที่มายึดครองในเอเชียเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะประเทศฟิลิปปินส์ สเปนพยายามสร้างฟิลิปปินส์ซึ่งมีชาวพื้นเมืองเดิมเป็นชาวเกาะที่นับถือศาสนาอิสลามให้เป็นตัวแทนของสเปนในภูมิภาคตะวันออก ด้วยเหตุนี้สเปนจึงนำเอาประเพณีวัฒนธรรมตลอดจนศาสนาเข้ามาครอบคลุมชาวพื้นเมือง ศิลปะการแสดงตามแบบฉบับของสเปนจึงปรากฏขึ้นในดินแดนของประเทศฟิลิปปินส์ และเมื่อชาวพื้นเมืองฟิลิปปินส์ได้มีการติดต่อกับชาวพื้นเมืองมลายูซึ่งนับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน จึงทำให้นาฏยศิลป์การเต้นซัมเป็งซึมซาบเข้ามาในดินแดนมลายู

๓.การเต้นซัมเป็งอาจเป็นศิลปะในราชสำนักของบรรดาสุลต่านตามหัวเมืองมลายูมาก่อน โดยที่ราชสำนักได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมของชาวสเปนจากกลุ่มพ่อค้าอาหรับ ที่เคยค้าขายกับประเทศสเปนโดยตรง และบรรดาพ่อค้าอาหรับเหล่านั้นได้นำเอาศิลปะการเต้นระบำของชาวสเปนเข้ามาเผยแพร่ แล้วเกิดการผสมผสานกับลีลาการเต้นรำของชาวพื้นเมืองกลายมาเป็นซัมเป็งที่ถ่ายทอดสืบกันมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน"[๑๐]

ครูอรุณีย์ วงษ์เจริญ กล่าวว่า "การแสดงซัมเป็งในประเทศไทยนั้น เดิมทีเป็นของจังหวัดนราธิวาส เนื่องจากจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่เขตแดนติดกับประเทศมาเลเซีย จึงได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงของประเทศมาเลเซีย เมื่อมีการแสดงขึ้นในจังหวัดนราธิวาสจึงทำให้เป็นที่สนใจของจังหวัดใกล้เคียง"[๑๑] ส่วนการแสดงซัมเป็งในจังหวัดปัตตานีเพิ่งแพร่เข้ามาประมาณ ๔๐ ปี เดิมเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่นิยมอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากรัฐกะลันตัน ในอดีตมีครูจากรัฐกะลันตันเข้ามาถ่ายทอดให้กับศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาสเพื่อใช้รับเสด็จ

---

[๑๐] ไพบูลย์ ดวงจันทร์.**ชีวิตไทยปักษ์ใต้ชุดที่ ๓**. (กรุงสยามการพิมพ์: ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, ๒๕๒๓).หน้า ๑๗๕

[๑๑]สัมภาษณ์อรุณีย์ วงษ์เจริญ, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนนราสิกขาลัย, ๑๗ มกราคม ๒๕๕๔.

พระเจ้าอยู่หัว และพระราชินี ณ ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ภายหลังจากมีการแสดงหน้าพระที่นั่งแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย พูลพิพัฒน์ อาจารย์มหาวิทยาลัยสงขานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้จัดโครงการอบรม และเชิญศิลปินพื้นบ้านจากจังหวัดนราธิวาสมาเป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่ศิลปินในจังหวัดปัตตานี ศิลปินกลุ่มแรกที่แสดงในจังหวัดปัตตานี คือ อาจารย์นพมาศ พรมนุชาธิป และคุณก่อเกียรติ สุขธรานนท์

ภาพที่ ๑๒ ภาพการแสดง “รองเง็ง” ซึ่งอาจเป็นที่มาของท่าทางในการเต้น “ซัมเป็ง”
ที่มา: สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้

๒.๕ การถ่ายทอดซัมเป็งให้แก่ข้าราชบริพารในสำนักพระราชวัง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ในการเสด็จทรงแปลพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ในการนี้คณะกรรมการสมาคมอิสลามจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญโดยตรงต่อชาวมุสลิมได้จัดการแสดงซัมเป็ง เต้นถวายหน้าพระที่นั่ง จากแสดงครั้งนี้ส่งผลให้ซัมเป็งเป็นที่โปรดปรานและประทับใจของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์อย่างมาก เห็นได้จากมีรับสั่งให้มีการถ่ายทอดให้กับราชวงศ์ และข้าราชบริพาร

ในปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีการถ่ายทอดการแสดงซัมเป็งให้กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และยังคงมีการแสดงถวายหน้าพระที่นั่งทุกครั้งที่ราชวงศ์เสด็จมายังจังหวัดนราธิวาส ในอดีตผู้ที่ถ่ายทอดท่ารำให้แก่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ ราชวงศ์ และข้าราชบริพาร คือ นางฟาตีเมาะ บิณอาแว ซึ่งได้เสียชีวิตลงแล้ว ปัจจุบัน ผู้ที่ถ่ายทอดให้กับข้าราชบริพารและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ คือ ครูอรุณีย์ วงษ์เจริญ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการเต้นซัมเป็งจากนางฟาตีเมาะ บิณอาแว

๒.๖ การอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปะการแสดงท้องถิ่น

ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้น จะสามารถรักษาไว้ให้ดำรงอยู่ได้นานที่สุด เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้นั้นจะต้องมีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคนไทยทุกคน ซึ่งมีวิธีการอนุรักษ์และการส่งเสริมด้วยวิธีการ ดังนี้

๑.ผศ.วิชัย ภู่โยธิน กล่าวไว้ว่า"การศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นคุณค่าทำให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์อย่าง
เหมาะสมต่อไป"[๑๒]

นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้ในทางกว้างและลึก และศึกษาสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะอันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมให้เปลี่ยนแปลงทันต่อความก้าวหน้าของสังคมและโลกที่กำลังแปรเปลี่ยนไปโดยการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะสามารถรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ และสามารถแจกแจง วิเคราะห์วิจัยให้ถึงแก่นแท้ของแต่ละเรื่องที่ต้องการศึกษาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างชัดเจน

๒.มีส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ในวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการเกิดของวัฒนธรรมดังกล่าว ทั้งในระดับภูมิภาคและส่วนกลาง เพื่อเป็นแนวทางในการรักษารูปแบบที่มีคุณค่าเหมือนของเดิม และการสร้างสิ่งทดแทนที่ตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นอย่างเหมาะสม วิธีการต่างๆ จะสามารถสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในการปรับเปลี่ยนและเรียนรู้สิ่งใหม่ในวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัยได้ดี

๓. "รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้ วิชาการและทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม"[๑๓]

๔. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนำศิลปวัฒนธรรมเป็นสื่อกลางในการแสดงออก สร้างความสัมพันธ์กันในทุกระดับและทุกสถานที่ ซึ่งมีวิธีการดังกล่าวจะสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปพร้อมกัน และจะกลายเป็นประวัติศาสตร์และมรดกของชาติและของโลกในที่สุด

---

[๑๒]วิชัย ภู่โยธิน และคณะ.**หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๔-ม.๖**.พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๑).

[๑๓] เรื่องเดียวกัน

๕. สร้างทัศนคติ ความรู้และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง ฟื้นฟู และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

๖. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านวัฒนธรรมเพื่อให้ทุกคนสามารถได้มีโอกาสสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและมีช่องทางในการเข้าถึง เลือกสรรในสิ่งที่ตนเองมีความสนใจและตัดสินใจในการที่จะเรียนรู้ในทุกๆ มิติ ซึ่งในปัจจุบันระบบดังกล่าวถือได้ว่ามีความสะดวก รวดเร็วต่อการเข้าถึงข้อมูลไปได้ทั่วโลกและสามารถเชื่อมโยง

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เป็นของทุกคนจะต้องให้ความสำคัญและเป็นหน้าที่ของคนไทยในทุกระดับ ซึ่งแนวทางในการดำเนินการนั้นสามารถทำได้พร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ โดยการอนุรักษ์รักษาของเดิมเอาไว้เพราะภูมิปัญญาไทยบางอย่างนั้นมีความงดงามแบบคลาสสิค ตามแบบแผนหรือของเดิม และในขณะเดียวกันก็นำมาประยุกต์ของเดิมให้เข้ากับสมัยใหม่เป็นความร่วมสมัยที่ปรากฏท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

สำหรับแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยนั้น ทำได้หลายวิธี เช่น การปลูกจิตสำนึกให้คนในหมู่บ้าน ชุมชนและท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม และเล็งเห็นบทบาทร่วมกันในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนให้มีศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุด หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นทั้งนี้ เพื่อเป็นรากฐานของความรู้ ความเข้าใจในสภาพชีวิต การดำรงชีวิตและการสืบทอดจนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ส่วนการสืบทอดนั้นก็ควรมีการพิจารณากลั่นกรองอย่างละเอียดรอบคอบว่าภูมิปัญญาที่นำมาถ่ายทอดนั้นสามารถสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นต้องเคารพต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ การฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาที่กำลังสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วให้กลับมามีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตดังเดิมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยสามารถใช้การศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับภูมิภาคมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับยุคสมัย และบูรณาการความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจมีการรวมกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ (ภูมิปัญญา) และนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นกระบวนการหนึ่งในการทำงานและต่อยอดการผลิตและการตลาดตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของการสืบสานภูมิปัญญาในชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมในสถานที่ต่างๆ ร่วมกัน เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถจัดในรูปแบบ

ของคณะกรรมการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการของชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษามรดกภูมิปัญญาทุกแขนงมาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาโดยการเผยแพร่แลกเปลี่ยนต่อไปทั้งในและต่างประเทศอย่างกว้างขวางในอนาคต

สรุป สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของภาคใต้ตอนล่างนั้นส่วนใหญ่มีบริเวณเป็นที่ราบอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยป่าไม้และทะเล เหมาะสมแก่การทำอาชีพเกษตรกรรมและการประมง ซึ่งในอดีตมีอ่าวที่ใช้สำหรับเป็นที่จอดเรือเพื่อจำหน่ายและพักเรือสินค้าในช่วงฤดูมรสุม ส่งผลให้ภาคใต้ตอนล่างมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณคดี รวมถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศตะวันตกและตะวันออก และการมีเมืองท่าที่สำคัญ ประกอบกับมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เช่น สินแร่ เครื่องเทศ ของป่า และอาหารประเภทต่างๆ ทำให้ภาคใต้ตอนล่างมีชื่อเสียงโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานีนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองมากและรับเอาอารยธรรมจากชนชาติต่างๆ มาผสมผสานกันจนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนจังหวัดยะลามีภูมิประเทศเป็นภูเขาและหุบเขา และแม่น้ำสายสำคัญที่มีความยาวประมาณ ๒๑๐ ก.ม. ไหลผ่านมายังปัตตานี โดยมีเขื่อนไฟฟ้า พลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบดูแล และมีแม่น้ำอีกสายหนึ่งคือ แม่น้ำสายบุรี มีความยาวประมาณ ๑๕๐ ก.ม. ก่อนไหลลงสู่ทะเลที่จังหวัดปัตตานี และด้วยเหตุนี้จังหวัดยะลาจึงมีฝนตกเกือบทั้งปี ทำให้อากาศชุ่มชื้น อากาศในเวลากลางวันและกลางคืนเย็นสบายทั่วทุกบริเวณ ส่วนจังหวัดนราธิวาสนั้นตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลเช่นกัน แต่จะมีหาดทรายและสันทรายขนานไปกับชายฝั่งทะเล รวมถึงมีที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี เป็นบริเวณป่าพรุมีดินปะปนเศษหินและลูกรังปะปน รวมกับภูเขาสูงอยู่ด้วยกันในบางพื้นที่ และจากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้คนในภาคใต้ตอนล่างจึงมีการประกอบอาชีพ วิถีชีวิต การดำรงอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผสมผสานกันจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ในขนบธรรมเนียมที่น่าสนใจตราบเท่าทุกวันนี้

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมภาคใต้ตอนล่าง มีความแตกต่างหลากหลาย มีภาษาพูด และศาสนาที่แตกต่างกันแต่อาศัยอยู่ในสภาพภูมิประเทศความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ดังนั้น ผู้คนจึงเรียนรู้ถึงการผสมผสานของขนบธรรมเนียมท้องถิ่นและปรับตัวซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ ในขนบธรรมเนียมท้องถิ่นและประเพณีที่น่าสนใจ

โดยเฉพาะหากจะกล่าวถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้จะมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นแบบพุทธหรือมุสลิม เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการที่แตกต่างกันในอดีต เช่น ในทางศาสนาอิสลามได้กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชายไม่ควรร่วมสังคมกันอย่างเปิดเผยประเจิดประเจ้อ จึงส่งผลต่อการแสดงท่ารำต่างๆ รวมถึงความนิยมก็จะลดลงไปด้วยตามลำดับ อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดอิทธิพลทางด้านการแสดงภาคใต้ก็ยังมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องอยู่หลายประเด็น

ศิลปะการแสดงพื้นเมืองของไทยมุสลิมนั้น จัดได้ว่ามีความสวยงามและเป็นที่นิยมของชนชั้นสูงในจังหวัดชายแดนใต้ มีไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และในงานพิธีต่างๆ เสมอ และได้รับการรื้อฟื้น โดยยังคงการเต้นที่สุภาพไม่แตะเนื้อต้องตัวกันเช่นเดิม ส่วนหลักการเต้นให้มีความสวยงามก็ยังคงรูปแบบเดิมไว้เนื่องจากสามารถนำไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ชุดอื่นๆ ได้ด้วย

การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่คู่กับประเทศชาตินั้น เป็นหน้าที่ของทุกคน ในฐานะที่เราทุกคนก็เป็นเจ้าของศิลปะการแสดงพื้นบ้านเหล่านี้ เราควรเป็นคนหนึ่งที่เล็งเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้อยู่คู่กับคนไทยและชาวปักษ์ใต้เราต่อไป

ปัจจุบันนี้มีการตื่นตัวกันมากในเรื่องของศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมอันเนื่องมาจากการขาดการอนุรักษ์และสืบทอดจากคนรุ่นหลังโดยเฉพาะศิลปะการแสดงของภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งหนึ่งในการแสดงที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์หรือชาวปักษ์ใต้ คือ การแสดงซัมเป็ง ซึ่งจัดเป็นการแสดงที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งในอดีตนั้นได้รับความนิยมจากสังคมชั้นสูงตั้งแต่ระดับของกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ต่างๆ ลงมาตามลำดับ และถึงแม้ว่าพัฒนาการของการแสดงซัมเป็งจะมีการปรับตัวให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางวัตถุนิยมและวัตถุนิยมตะวันตกแล้วก็ตาม แต่ในปัจจุบันก็ยังถือว่ายังมีการสืบทอดจากคนรุ่นหลังน้อยจนอยู่ในขั้นวิกฤต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการฟื้นฟูโดยเร็วที่สุด เพื่อมิให้สูญหายดังเช่นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้หลายชุดที่ผ่านมา ซึ่งยังคงเหลือไว้เพียงหลักฐานภาคเอกสารเท่านั้น

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงซัมเป็ง ซึ่งเป็นแม่แบบของระบำพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง โดยข้อความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงศิลปะการแสดง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงสภาพความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป